

آیین زندگی

سال پانزدهم، شماره ۵۸ تابستان ۱۴۰۴ شماره مجوز ۲۱/۰۹/۰۹/۹۷

فصل نامه علمی آموزشی
انجمن علمی - دانشجویی
تربیت مربی مراکز پیش از دبستان
مرکز آموزش علمی - کاربردی
شرکت تعاونی پیش‌تازان آیین زندگی

رویدادها

تاثیر حسابداری مدیریت پایدار بر عملکرد کارکنان سازمان‌های زیست‌محیطی (بخش نخست)

واکاوی عوامل و کارکردهای یادگیری ترکیبی مبتنی بر سنتز پژوهی (بخش نخست)

وقتی نه گفتن کودک معنای دیگری دارد!

□ تجلیل از کارکنان مرکز □ برگزاری امتحانات □ برگزاری کلاس های
ترم تابستان □ حضور مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره شرکت تعاونی
پیشتازان آئین زندگی و رئیس هیئت امنای مرکز علمی کاربردی آئین
زندگی به عنوان سخنران در اولین رویداد جهادی زنان، سلامت
خانواده و تعالی جامعه □ یادداشت به مناسبت «قیام ۱۷ شهریور با
تبلور وحدت مردم»

- ۲ • تاثیر حسابداری مدیریت پایدار بر عملکرد کارکنان سازمان های زیست محیطی (بخش نخست)
○ شهره الفی

- ۴ • واکاوی عوامل و کارکردهای یادگیری ترکیبی مبتنی بر سنتز پژوهی (بخش نخست)
○ پروش زارعی و معصومه رئیسی

- وقتی نه گفتن کودک معنای دیگری دارد!
(رویکردهای روان شناختی در شناسایی و مدیریت لجبازی کودکان پیش دبستانی)
○ ماجده شبانبان

سال پانزدهم، شماره ۵۸ بهار ۱۴۰۴ شماره مجوز ۲۱/۰۹/۰۹/۹۷

* صاحب امتیاز:	«مرکز آموزش علمی کاربردی شرکت تعاونی پیشتازان آیین زندگی»
* مدیر مسئول:	«مریم قمی بزرگی»
* سردبیر:	«سمانه مرادپور»
* هیئت تحریریه:	«مهرانگیز میکائیلی» «بهار رجبی» «خلیل شیروانی»
«معصومه رئیسی» «مریم قمی بزرگی»
* همکاران این شماره:	«خلیل شیروانی»
* ویرایش:	«مریم قمی بزرگی»
* هماهنگی و روابط عمومی:	«سانیا بساطی»
* چاپ و تکثیر:	«مرکز آموزش علمی کاربردی شرکت تعاونی پیشتازان آیین زندگی»
* رایانامه:	aienezendegy@yahoo.com
* آدرس:	«بلوار اشرفی اصفهانی، نرسیده به پل همت، خیابان قموشی (پارک) شهرک همای جنوبی»
* تلفن:	۰۲۱-۴۴۳۴۱۳۳۱

تجلیل از کارکنان مرکز

به مناسبت هفته کارمند و تجلیل از مقام شامخ کارمند، از زحمات کارکنان مرکز با اهدای شاخه گل و لوح قدردانی شد.

برگزاری امتحانات

با توجه به شرایط و تحمیل جنگ ۱۲ روزه رژیم صهیونیستی، امتحانات پایان ترم نیم سال دوم سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ موکول شد.

این امتحانات و همچنین امتحانات ترم تابستانی ۱۴۰۴ از تاریخ ۱۴۰۴/۰۶/۰۱ تا ۱۴۰۴/۰۶/۱۶ در محیطی آرام و به صورت حضوری برگزار شد.

برگزاری کلاس های ترم تابستان

با توجه به حمله ناجوانمردانه دشمن صهیونیستی به کشور عزیزمان ایران اسلامی، به منظور عدم توقف آموزش، تدابیر لازم برای برگزاری ترم تابستانی به صورت آنلاین اندیشیده شد و ترم تابستانی در سامانه یادگیری الکترونیکی ریلاین با هماهنگی واحد استانی غرب تهران برنامه ریزی شد و دروس عمومی و معرفی به استاد به صورت آنلاین برگزار شد.

حضور مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره شرکت تعاونی پیشتازان آئین زندگی و رئیس هیئت امنا مرکز علمی کاربردی آئین زندگی به عنوان سخنران در اولین رویداد جهادی زنان، سلامت خانواده و تعالی جامعه که با همت اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان تهران در صحن مطهر امامزاده حسن در تاریخ ۱۴۰۴/۰۶/۰۴ برگزار گردید.

همدلی و احوال پرسی

به منظور همدلی و احوالپرسی و ایجاد آرامش پس از بحران، با هماهنگی قبلی و به صورت کاملاً تصادفی به تعدادی از دانشجویان مرکز پیشتازان آئین زندگی، توسط مشاور مرکز تماس تلفنی برقرار شد و از وضعیت خودشان و خانواده شان و استرس و اضطراب بعد از بحران سوال شد که مطلع شدیم دانشجویان و خانواده هایشان و همچنین اساتید و کارکنان مرکز در جنگ ۱۲ روزه دشمن صهیونیستی علیه کشور عزیزمان آسیب و صدمه ای به صورت مستقیم ندیده اند.

قیام ۱۷ شهریور با تبلور وحدت مردم

قیام ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ خورشیدی، یکی از تاثیرگذارترین حرکت های مردم برای رسیدن به پیروزی انقلاب اسلامی بود.

کشتار این روز باعث شد که شکافی بزرگ میان مردم و دولت وقت بوجود آید که صحنه سیاست از میزهای مذاکره به خیابان ها و محله های فقیر نشین و پرجمعیت کشانده شد.

این واقعه نشان داد که دیگر نمی توان جنبش های مردم را به صورت مسالمت آمیز حل کرد زیرا طغیان و عصیان مسلحانه و خشمگین علیه مردم نمایان شده بود و ملت دیگر تحمل این رویه را نداشتند.

قیام ۱۷ شهریور ایام الله است و چنان تاثیر شگرفی در روند قیام مردم ایران علیه استبداد و استعمار گذاشت که حدود ۵ ماه پس از آن یعنی در ۲۲ بهمن همان سال، پیروزی انقلاب اسلامی به وقوع پیوست.

وحدت و انسجامی که ۱۷ شهریور در کشور ایجاد کرد به ویژه امسال که این ایام مصادف با هفته وحدت و میلاد پیامبر نور و رحمت می باشد و از طرف دیگر مصادف با دوران پس از جنگ تحمیلی ۱۲ روزه است، تاثیر خود را گذاشته و همچنان پابرجا می باشد.

به سمت موثر بودن فعالیت‌ها هدایت می‌نماید. در مدیریت عملکرد علاوه بر پرسنل موارد دیگری چون سازمان، بخش‌ها (دپارتمان)، فرایندها، برنامه‌ها، محصولات خدمات، پروژه‌ها و کارهای گروهی مد نظر است. در ارزیابی عملکرد زیست‌محیطی سازمان، شاخص‌ها و معیارها / استانداردها مد نظر بوده و شامل شاخص عملکرد مدیریت، شاخص عملکرد فرایند و شاخص وضعیت محیط زیست است (جعفری، ۱۳۸۴).

حسابداری توسعه پایدار به‌عنوان ابزاری تلقی می‌شود که سازمان‌ها برای تبدیل شدن به وضعیت توسعه و پایداری مورد استفاده قرار می‌دهند و در آن از مفاهیم و اصول شناخته شده تری نسبت به سازمان و محیط پیرامون آن به طور بسیار گسترده استفاده می‌شود. امروزه تحقیقات نشان می‌دهد که حسابداران در توسعه پایدار نقش مهمی را ایفا کرده و از همین رو اعتلای آموزش حسابداری در کشورهای در حال رشد بسیار ضروری است (بنایی، ۱۴۰۰). با پیوند پایداری با طرح تجاری جامع ایجاد سازمان‌های برگشت پذیر، و برجسته سازی عناصر کلیدی توسعه ی یک راهبرد پایدار و همچنین توضیح اینکه حسابداران چگونه می‌توانند حین انجام نقش‌های مختلفشان؛ در آدرس دهی چالش‌ها و فرصت‌های پایداری کمک کنند؛ این مهم انجام می‌شود. به علاوه اطلاعاتی در اختیار قرار می‌دهد که در توسعه دانش و مهارت لازم برای حسابداران در رویارویی با این موضوع، مفید می‌باشند (محمود آبادی و علمشاه، ۱۳۹۸).

تحقیقات مدیریتی بر اهمیت نقش‌آفرینی عوامل اقتضایی در ارتقای عملکرد سازمانی تاکید دارد. به هر حال، مطالعات نظری و تجربی بسیار اندکی در زمینه عوامل موثر بر عملکرد سازمانی در بخش دولتی ایران صورت گرفته است. باعنایت به اینکه منابع انسانی با ارزشترین عامل تولید و مهم ترین سرمایه هر سازمان محسوب می‌شود و در این دنیای به سرعت در حال تغییر و رقابتی، منابع انسانی تنها ایجاد کننده مزیت رقابتی در سازمان‌ها می‌باشد رقابت برای تسخیر بازار از یک سو و محدودیت منابع طبیعی از سوی دیگر، ضرورت توجه بیشتر به بهره‌وری کارکنان در سازمان پیچیده امروزی را بیش از پیش نمایان ساخته است. بنابراین استفاده موثر و کارآمد از منابع انسانی یکی از عمده ترین مسایل هر سازمانی می‌باشد. استقرار مدیریت عملکرد در بخش دولتی، بسیار پیچیده است. اکثر کشورهای موفق، دارای نظام مدیریت عملکرد منسجمی هستند (صفدریان و همکاران، ۱۴۰۰).

در سال‌های اخیر به دلایل مختلف نظیر بروز مشکلات اقتصادی و درک این واقعیت از طرف سازمان‌ها که بهبود کیفیت میتواند با کاهش هزینه‌ها و نه افزایش آن همراه باشد

تأثیر حسابداری مدیریت پایدار بر عملکرد کارکنان سازمان‌های زیست‌محیطی (بخش نخست)

چکیده

هدف: شرکت‌ها از طریق بکارگیری حسابداری مدیریت زیست‌محیطی که توسعه ی پایدار هدف اصلی آن است، می‌توانند به یک مزیت رقابتی پایدار دست یابند. امروزه، سازمان‌ها با الزامات گریز ناپذیر برای مواجهه با چالش حفاظت محیط زیست روبرو هستند و مدیریت مناسب زیست‌محیطی به عامل موفقیت سازمان‌ها تبدیل شده است. مدیریت مناسب زیست‌محیطی یک سازمان منوط به ارزیابی عملکرد زیست‌محیطی آن سازمان است تا نتایج مدیریت عناصری از فعالیت ها، محصولات و خدمات سازمان که با محیط زیست پیرامون کنش و واکنش برقرار می‌کنند، درک

روش معادلات ساختاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است و از نرم افزار SPSS 24 بهره گرفته شد. یافته ها: نتایج نشان داد که حسابداری مدیریت پایدار بر عملکرد سازمانی و سیستم مدیریت زیست‌محیطی اثر مثبت معنادار دارد. سیستم مدیریت زیست‌محیطی بر عملکرد سازمانی اثر مثبت معنادار دارد. در نهایت نقش میانجی سیستم مدیریت زیست‌محیطی تایید شد.

نتیجه گیری: تمرکز اصلی بر ادغام پایداری در سیستم‌های کنترل مدیریت یکی از موضوعات مورد توسعه است و نقش حسابداران مدیریت به‌عنوان محور اصلی برای اجرای راهبردهای پایداری شرکت‌ها تلقی می‌گردد. دانش افزایی: بررسی‌های انجام شده نشان میدهد پژوهش حاضر بررسی همزمان پارامترهای حسابداری مدیریت پایدار بر عملکرد سازمانی با نقش میانجی سیستم مدیریت زیست‌محیطی را در نظر گرفته و با بهره گیری از روش معادلات ساختاری مجموعه‌ای از متغیرهای پنهان و متغیرهای مشاهده‌پذیر ساخته است.

واژه‌های کلیدی: حسابداری پایدار، عملکرد سازمانی، سیستم مدیریت زیست‌محیطی.

مقدمه

روند تکامل گزارشگری پایداری، با ورود گزارش مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها در دهه ۱۹۷۰ از مدیریت به حوزه حسابداری شروع شد یوسفی زاده و فخاری، ۱۴۰۲). سیستم حسابداری مدیریت زیست‌محیطی یک معیار حمایت کننده برای دست یابی به توسعه پایدار است که تا اندازه‌های

شود و بهبود یابد. توسعه زیست‌محیطی سازمان‌ها از شاخص‌های مهم توسعه و بهبود عملکرد سازمان محسوب می‌شود (عارف و کاظمی، ۱۴۰۱). امروزه، سازمان‌ها با الزامات گریز ناپذیر برای مواجهه با چالش حفاظت محیط زیست روبرو هستند و مدیریت مناسب زیست‌محیطی به عامل موفقیت سازمان‌ها تبدیل شده است. مدیریت مناسب زیست‌محیطی یک سازمان منوط به ارزیابی عملکرد زیست‌محیطی آن سازمان است تا نتایج مدیریت عناصری از فعالیت ها، محصولات و خدمات سازمان که با محیط زیست پیرامون کنش و واکنش برقرار می‌کنند، درک شود و بهبود یابد. تاکنون، مدل هایی چند برای ارزیابی عملکرد زیست‌محیطی ارائه شده است (محمد رضایی، ۱۳۸۶). با عنایت به جامع بودن مفهوم مدیریت عملکرد و جامعیت این موضوع در مورد تمامی مفاهیم مدیریتی در سازمان (ها/تولید، تعمیر و نگهداری، امور مالی، منابع انسانی، توسعه محصولات جدید، بازرگانی، بهره‌وری و...) می‌توان در بسیاری از سیستم‌های مدیریتی از جمله مباحث زیست‌محیطی از این مفهوم بهره برد. مدیریت عملکرد، سازمان را از تلاش بیشتر

سبب گردیده که به مقوله مدیریت کیفیت اهمیت بیشتری داده شود. با وجود اهمیت سیستم‌های سیستم مدیریت زیست‌محیطی، یافته‌های قبلی در مورد ارتباط آن با عملکرد مالی متناقض است. مطالعات کمی به بررسی چگونگی تأثیر عوامل ضروری بازار بر رابطه عملکرد مالی - سیستم‌های مدیریت زیست‌محیطی پرداخته اند. برای پر کردن شکاف‌های تحقیقاتی و به دست آوردن بینش جدید به اثرات عملکرد سیستم‌های مدیریت زیست‌محیطی، پژوهش‌های بیشتری مورد نیاز است. مدیریت زیست‌محیطی شیوه‌های کسب و کاری هستند که ممکن است عملکرد شرکت را تحت تأثیر قرار دهند. در ابتدا، تصویری شد که اجرای این شیوه‌ها هزینه‌های خاصی را دربر دارد و بنابراین، افزایش کیفیت، افزایش هزینه‌های ضمنی است. این دیدگاه از کیفیت به تدریج تغییر کرد، و امروزه بر این باورند که تعهد به بهبود کیفیت ممکن است به کاهش هزینه‌ها و افزایش بهره‌وری منجر شود، که اجازه می‌دهد شرکت‌ها سهم بازار خود را افزایش دهند و رقابت پذیری خود را بهبود ببخشند. بنابراین، مدیریت زیست‌محیطی ممکن است در تمام سطوح سازمانی

استفاده شود، و باعث کاهش هزینه‌ها و افزایش سطوح تمایز گردد. تجزیه و تحلیل رابطه بین مدیریت زیست‌محیطی و عملکرد نتایج متناقضی داشته اند، بعضی مطالعات رابطه مثبت و معناداری را بیان کرده اند. بنابراین هدف اصلی تحقیق بررسی تأثیر حسابداری مدیریت پایدار بر عملکرد سازمانی با نقش میانجی سیستم مدیریت زیست‌محیطی می‌باشد.

مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

توسعه پایدار یکی از مفاهیم مهمی است که در نتیجه تغییرات اجتماعی و محیطی، طی چند دهه گذشته، مورد توجه محافل علمی و بین المللی قرار گرفته است. توسعه پایدار به این معنی است که برای داشتن پایداری در هر چیزی مستلزم داشتن منابع و جایگزینی سریع و یک دست نیاز می‌باشد. به همین منظور حسابدان، نقش بسیار مهمی در حفظ توسعه پایدار بخش صنعتی دارا می‌باشند. حسابداری توسعه پایدار در مقابل حسابداری مدیریت و همراه حسابداری مالی است که در آن نیز نوعی حسابداری مدیریتی برای تصمیم سازی داخلی و ایجاد سیاست‌های جدید مورد استفاده قرار می‌گیرد که روی عملکرد سازمان تأثیرات عمده‌ای را به همراه داشته باشند به طوری که این اقدامات جدا از داشتن صرفه اقتصادی، توجه به مسائل زیست‌محیطی و اجتماعی را به همراه خواهد داشت. حسابداری توسعه پایدار در واقع نوعی حسابداری مالی می‌باشد که از حسابداری مدیریتی برای تصمیمات داخلی و سیاست‌های جدید مورد استفاده قرار

می‌گیرد و تأثیرات بسیار بالایی را برای واحدهای اقتصادی به همراه دارد. حسابداری توسعه پایدار برای رسیدن به شرایط پایدار و اصول شناخته شده تری برای سازمان و محیط اطراف آن می‌باشد. ایدئولوژی و اهداف توسعه پایدار تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر دگرگونی فرایندهای تجاری در محیط‌های کسب و کار و متعاقباً رشد و توسعه کشورها دارد. نقش حسابداران در این دگرگونی‌ها تأثیرگذار و انکارناپذیر است. نظام حسابداری مدیریت مرسوم برای کمک به تحقق راهبرد اقتصاد محور سازمان و بی توجه به اهمیت راهبردهای زیست‌محیطی و اجتماعی، مورد استفاده قرار می‌گیرد (جلیلی، ۱۴۰۰).

علاوه بر نیاز شرکت‌ها برای مقابله با اثرات تغییرات آب و هوایی، فشار سرمایه گذاران و دیگر سهامداران برای شرکت‌ها، درست در نظر گرفتن عوامل مرتبط با پایداری در سیستم‌های کنترل مدیریت نیز به شدت مورد توسعه می‌باشد. سیستم‌های حسابداری پایدار برای پاسخگویی به نیازهای اطلاعات ذینفعان خارجی و مهمتر از همه، برای تسهیل تصمیمات داخلی و تصمیم گیری‌های موثر از سوی

مدیران، مورد نیاز است. دشواری و ویژگی‌های گزارش‌های پایداری به انگیزه‌های مدیریتی و نگرش در شرکت بستگی دارد. در این محیط جدید، نیاز شرکت‌ها برای تبدیل شدن به مسئولیت اجتماعی به وجود آمده است در اینصورت بخش تجاری باید نقش عمیق تر از تولید کالاها و کسب سود را در جامعه ایفا نماید که این نقشه شامل اقدامات اجتماعی و زیست‌محیطی نیز می‌شود (برزگر و همکاران، ۱۳۹۸). یک شرکت زمانی می‌تواند تداوم داشته باشد که قادر به ایجاد، حفظ و تقویت روابط پایدار و بادوام با تمامی ذینفعان خود باشد؛ که این از طریق حسابداری و مدیریت عملکرد پایدار به دست می‌آید. بنابراین پایداری رکن اصلی استراتژی جامع حسابداری مدیریت است که در دنیای رقابتی کنونی می‌تواند به مدیران در امر تصمیم گیری کمک کند و از سوی دیگر برای بهبود عملکرد تجاری سازمان ضروری است (رنجر و حسام، ۱۴۰۰). حسابداری مدیریت زیست‌محیطی، به عنوان شاخه‌ای درونی، مدیریت را برای کنترل بهینه مصرف مواد خام، آب، جریان‌های انرژی و سوخت، ایجاد و دفع ضایعات

و پسماند، پیشگیری از آلودگی محیط زیست کمک می‌کند. سیستم‌های کنترل مدیریت محیط زیست بالقوه می‌تواند به برنامه‌های توسعه پایدار جامعه کمک کند و با استفاده از فرایندهای نوآوری، ارتباط و گزارش گیری زمینه شناسایی فرصت‌ها و تهدیدها را فراهم نماید (زرگر و کردستانی، ۱۳۹۹).

عملکرد فرایند تبیین کیفیت اثر بخشی و کارایی اقدامات گذشته گفته می‌شود. طبق این تعریف، عملکرد به دو جزء تقسیم می‌شود: ۱. کارایی که توصیف کننده چگونگی استفاده سازمان از منابع در تولید خدمات یا محصولات است، یعنی رابطه بین ترکیب واقعی و مطلوب درون داده‌ها برای تولید بروندهای معین. ۲. اثربخشی که توصیف کننده درجه نیل به اهداف سازمانی است (رهنورد، ۱۳۸۷).

عملکرد را می‌توان در سه سطح مورد ارزیابی قرار داد: در سطح فردی، در سطح گروه، در سطح سازمان. بنابراین، عملکرد سازمانی یک سازه کلی است که بر چگونگی انجام عملیات سازمانی اشاره دارد عملکرد سازمانی به عنوان توانایی سازمان در استفاده موثر از منابع و تولید ستادهای پایدار در نظر گرفتن اهداف مربوط به ذی نفعان، تعبیر می‌شود. به طور کلی عملکرد سازمانی چگونگی انجام ماموریت و وظایف و فعالیت‌های سازمانی و نتایج حاصله از انجام آن اطلاق می‌گردد. مفهوم واژه عملکرد از آن جا حائز اهمیت است که با تعرف عملکرد می‌توان آن را ارزیابی و یا مدیریت نمود. ارزیابی عملکرد اندازه گیری داده‌های است که نشان

دهنده پیشرفت به سوی نتایج مورد نظر باشد. این نتایج می‌بایست از انجام فعالیت‌های خاصی بدست آید. هم چنین اندازه گیری عملکرد روشی را برای ارزیابی این فعالیت‌ها فراهم می‌آورد. در تعریفی دیگر، عملکرد یکی از مهمترین فرایندهای راهبردی است که ضمن ارتقای پاسخگویی، میزان تحقق اهداف و برنامه‌های هر سازمان را مشخص می‌سازد. به عبارت دیگر اگر نتوان چیزی را اندازه گیری کرد، نمی‌توان آن را مدیریت کرد. آن چه اندازه گیری شود، انجام شدنی نیز هست. مطمئناً تا زمانی که وضعیت موجود عملکرد را ندانیم، نمی‌توانیم عملکرد را بهبود بخشیم (ملکی و همکاران، ۱۳۸۸).

تیم و تنظیم: شهره افقی
مدیر گروه حسابداری دانشگاه علمی کاربردی
پیشخان آیین زندگی
ادامه دارد...

واکاوای عوامل و کارکردهای یادگیری ترکیبی مبتنی بر سنتز پژوهی

(بخش نخست)

چکیده:

فناوری این امر را به وجود می آورد که بتوان آموزش را در مکان‌های مختلف برای افراد فراهم کرد و از دسترسی پیدا کردن همه آنان به مطالب آموزشی اطمینان حاصل کرد و همچنین از هزینه‌های اضافی دوره‌های آموزشی جلوگیری کرد. پژوهش حاضر با هدف مطالعه نظام مند و ارائه فرا ترکیبی از الگوهای نظری و پژوهش‌های انجام شده صورت گرفت. روش بررسی این پژوهش، کیفی و از نوع سنتز پژوهی است که با روش تحلیل محتوا به کمک فرا ترکیب انجام شده و از نظر هدف، کاربردی است. جامعه آماری پژوهش و اصلی ترین منابع گردآوری اطلاعات، پژوهش‌های متعددی است که در سنوات اخیر در حوزه یادگیری ترکیبی در داخل و خارج از ایران انجام شده است. از مجموع مقالات متعددی که به یادگیری ترکیبی از پایگاه‌های معتبر داخلی و خارجی مورد مطالعه قرار گرفته، متناسب با ارتباط موضوعی داده ها، تعداد ۲۸ مقاله به صورت هدمند انتخاب، و مولفه‌های پرتکرار شناسایی و در نهایت به عنوان مؤلفه‌های نهایی استخراج شدند. در مراحل بعدی، طبقه بندی اطلاعاتی از پژوهش‌های انجام شده صورت گرفته است. نتایج نشان داد که وزارت آموزش و پرورش باید از رویکرد و نگرش یادگیری ترکیبی در تدوین استراتژی‌های خود استفاده نمایند تا بتوانند محتوای آموزشی مناسب و صحیح را در چارچوبی بهینه برای افراد شایسته و در زمان مناسب به کارگیرند. یادگیری ترکیبی شامل اجزاء چندگانه مواد آموزشی است که به منظور تکمیل، ارتقاء و به کارگیری

رفتارهای یاد گرفته شده در اعضا به کار می‌رود لازم است که فواید آموزش الکترونیکی و یادگیری ترکیبی را در نظر بگیرند. بنابراین توسعه برنامه یادگیری الکترونیکی به عنوان یک روش مکمل برای بهبود یک روش جامع در میان دانش آموزان ضروری می‌باشد

واژه‌های کلیدی: یادگیری ترکیبی، سنتز پژوهی، عوامل، کارکرد

مقدمه:

امروزه نیاز به روش‌های نوین تدریس، با توجه به پیشرفت روزافزون علم و فناوری اجتناب ناپذیر است. بنابراین روش‌های تدریس باید به گونه‌ای باشد که دانش آموزان را از حفظ طوطی وار به سوی یادگیری سوق دهد. استفاده از روش‌های فعال تدریس از مسائلی است که کمک شایانی به دانش آموزان و معلمان می‌کند. این روش‌ها برای دانش آموزان ایجاد فعالیت ذهنی کرده و آنان را بر می‌انگیزانند. در این روش‌ها علاوه بر ایجاد انگیزه برای دانش آموزان زمینه لازم برای انتقال پیام‌های تربیتی فراهم می‌آید (کریمی، ۱۳۸۳). اکنون در قرن بیست و یکم، بکارگیری تکنولوژی آموزشی در سطح مدارس، باعث شده تا علاقه و انگیزه دانش آموزان به یادگیری بیشتر شده و در یادگیری شرکت فعال داشته باشند (ریچی، ۲۰۰۸). از این رو محققان به دنبال یافتن راه حلی برای پر کردن خلاء یادگیری، رفع مشکلات و کمبودهای ناشی از نقص در فرایند تدریس و یادگیری بودند، آن‌ها بدنبال راهکار هایی بودند تا بتوانند تمرینات روزمره و خسته کننده را برای دانش آموزان به تجربیات یادگیری تعاملی و لذت بخش مبدل سازد (تورنتن، ۱۹۹۷ به نقل از صفاریان، ۱۳۸۹). بنابراین با توجه فناوری دیجیتال و قابلیت‌های آن در آموزش و همچنین مزایای غیر قابل اغماض یادگیری سنتی محققان دریافته اند که با ترکیب محیط‌های آموزشی و کاربرد آن در آموزش بهتر می‌توان لذت یادگیری را چشید. بدین ترتیب، سبک جدیدی از یادگیری پا به عرصه وجود نهاد که از آن به عنوان «یادگیری ترکیبی ۲» نام می‌برند. «یادگیری ترکیبی»

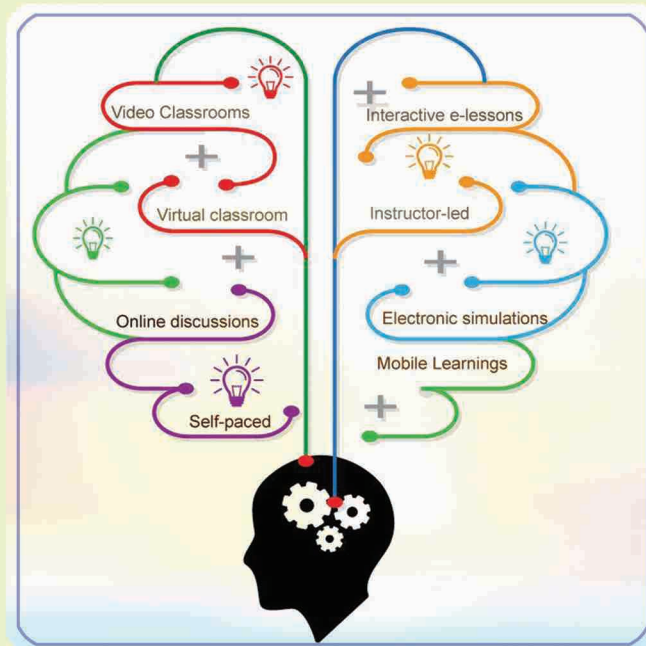
به عنوان یک سازوکار جدید بر استفاده متنوع و گسترده از انواع روش‌های یادگیری الکترونیکی و روش سنتی، تأکید دارد. اخیراً بحث به کارگیری آموزش الکترونیکی در ترکیب با آموزش‌های حضوری مطرح شده و ارتباط این نوع از آموزش‌ها با انواع یادگیری‌های دانش آموزان و در نهایت یادگیری خود گردان می‌باشد. این نوع از آموزش‌ها را در ترکیب با رویدادهای دیگر و استفاده از وسایل و ابزار الکترونیکی به همراه استفاده فیزیکی از کلاس درس و معلم، که اصطلاحاً آن را یادگیری ترکیبی نام نهاده اند (بونک و گراهام، ۲۰۰۶). از اصطلاحاتی با عنوان یادگیری هایبرید یا یادگیری آمیخته ۴ نیز به جای یادگیری ترکیبی استفاده می‌شود (براسمو، ۲۰۱۰). فلسفه زیربنایی یادگیری ترکیبی این است که همه افراد به یک شیوه یاد نمی‌گیرند؛ لذا استفاده از روش‌های گوناگون برای آموزش ضروری به نظر می‌رسد (کارمن، ۲۰۰۲، روزنبرگ، ۲۰۰۱). امروزه یکی از مهمترین مشکلات حوزه آموزشی، فقدان علاقه یادگیرندگان به یادگیری است (نجفی، ۱۳۹۵). این فقدان علاقه ممکن است از یک سو، به دلیل کنترل بیشتر یاددهنده و عدم استقلال یادگیرنده در فرایند یاددهی - یادگیری آموزش سنتی، و از سوی دیگر، به دلیل نبود ارتباط عاطفی و چهره به چهره در آموزش الکترونیکی ایجاد شده باشد. بنابراین، بر اساس تحقیقات، یکی از عوامل مهم ایجاد انگیزه و افزایش علاقه به یادگیری و بهبود عملکرد تحصیلی در یادگیرندگان، استفاده از نقاط قوت دو شیوه آموزش سنتی و الکترونیکی در قالب رویکرد یادگیری ترکیبی است (نجفی، ۱۳۹۶).

تعاریف یادگیری ترکیبی:

یادگیری ترکیبی برای اولین بار به طور رسمی توسط مارش در سال ۲۰۰۳ (ارایه شد) شاهویرن و همکاران، (۱۳۹۵). ولی تعاریف متعددی از آن عرضه شد. گاریسون و واگان (۲۰۰۸) برخی یادگیری ترکیبی را تلفیقی از دو شیوه آموزشی سنتی و الکترونیکی (می‌دانند) پراکتر (۲۰۰۳) برخی دیگر، آن را به عنوان رویکردی مناسب جهت دستیابی به اهداف مطلوب یادگیری با بکارگیری فناوری مناسب و متناسب با سبک‌های یادگیری یادگیرندگان می‌دانند.

راوی و همکاران (۲۰۰۴) نیز یادگیری ترکیبی را تلفیقی از آموزش سنتی چهره به چهره و آموزش برخط می‌دانند، طوری که آموزش؛ هم در کلاس درس سنتی و هم به صورت برخط انجام می‌شود و بخش برخط آن، گسترش یافته و ادامه دهنده یادگیری کلاسی سنتی است. در اسکول (۲۰۰۷) نیز یادگیری ترکیبی را تلفیق چهارگانه روش‌های تکنولوژی مبتنی بر وب برای دستیابی به اهداف آموزشی؛ ترکیب انواع رویکردهای پداگوژیکی برای تولید بهینه بروندادهای یادگیری با یا بدون تکنولوژی؛ ترکیب هر شکل از تکنولوژی آموزشی با آموزش چهره به چهره و یاددهنده محوری (و ترکیب تکنولوژی آموزشی با وظایف شغلی می‌داند

بهنگ (۲۰۱۲) نیز معتقد است، نگرانی اصلی موسسات آموزشی و اساتید دانشگاه ها، تلاش بیشتر برای ایجاد تلفیق

در حوزه آموزش و یادگیری است، نه فناوری. از این رو، چاره کار در خود مفهوم یادگیری ترکیبی و تعادل تلفیق یادگیری در مقابل آموزش است که یادگیرنده و فرایند یاددهی-یادگیری را به خط مقدم برنامه‌های آموزشی تلفیقی کشانده است. به همین دلیل بهنگ در تعریف یادگیری ترکیبی معتقد است این نوع یادگیری فقط تلفیق فناوری با آموزش با هدف افزایش دسترسی به یادگیری نیست؛ بلکه یادگیری ترکیبی اساساً مربوط به بازاندیشی و بازطراحی رابطه فرایند یاددهی-یادگیری متناسب با فناوری و سبک‌های یادگیری یادگیرندگان جهت یادگیری بهتر است.

واکر و دیگران (۲۰۰۹) یادگیری ترکیبی را به‌عنوان ترکیبی از یادگیری مبتنی بر کلاس درس و یادگیری الکترونیکی تعریف می‌کند، جایی که فضای یادگیری مجازی به‌عنوان یک رسانه‌ای برای سهم شدن در اندیشه‌های هم‌دیگر و ساخت دانش یادگیرندگان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

سورنی (۲۰۰۳) یادگیری ترکیبی را به‌عنوان ترکیبی از کلاسهای درس سنتی و محاوره‌ای با تکنولوژی‌های نو؛ از قبیل: چندرسانه‌ای‌ها، سی‌دی‌رام، کلاس‌های درس مجازی، ایمیل و کنفرانس‌های ویدیویی تعریف کرده است. یادگیری ترکیبی این امکان را فراهم می‌آورد که با استفاده از تکنولوژی، مرزهای فیزیکی کلاس درس گسترش یافته، دسترسی به محتوا و منابع یادگیری فراهم شود و توانایی مربیان برای دریافت بازخورد از پیشرفت یادگیرندگان بهبود یابد و از این طریق بتوان بهتر به اهداف دوره‌های آموزشی دست یافت. یادگیرندگان می‌توانند به صورت خودآموز پیشرفت کنند و حتی بخشهایی از برنامه‌های دوره آموزشی را دوباره تکرار کنند (برسین، ۲۰۰۴ و همکاران به نقل از سورنی).

بونک و گراهام (۲۰۱۲) عقیده دارند که یادگیری ترکیبی یک اصطلاح نسبتاً جدید است اما مفهوم آن برای چندین دهه است که در حوزه‌هایی مانند آموزش مجازی وجود داشته است.

گاریسون و ویگان (۲۰۰۷) منظور از یادگیری ترکیبی، ادغام اندیشمندانه یادگیری الکترونیکی و یادگیری چهره به چهره است.

یادگیری ترکیبی این امکان را فراهم می‌آورد که با استفاده از این روش‌های چندگانه بتوان به اهداف دوره‌های آموزشی دست یافت. یادگیرندگان می‌توانند به صورت خودآموز و خودگردان یادگیری‌های خود را تنظیم کنند و سمت و سویی مناسب به آن بدهند و پیشرفت کنند (سیف، ۱۳۹۲).

اما با توجه به مطالب بالا، اردید و همکاران معتقدند که این نوع نگاه، فناوری با دوره «چفت شدن» نگاه کاملی از یادگیری ترکیبی نمی‌تواند باشد، چرا که این نگاه به طور ساده به چفت شدن‌های سنتی اشاره دارد که از فناوری به‌عنوان عامل افزودنی به تدریس مفاهیم سخت یا اطلاعات تکمیلی استفاده می‌شود (اردید و همکاران، ۲۰۱۵).

از سوی دیگر، رویکرد یادگیری ترکیبی به دلیل تاکید و تمرکز اصلی از یاددهنده محوری به سوی یادگیرنده محوری، از محتوا محوری به سوی تجربه محوری و از فناوری محوری به سوی تکنیک محوری؛ موجب بهبود فرایند یاددهی - یادگیری، افزایش دسترسی به استاد، منابع آموزشی و انعطاف‌پذیری در زمان و مکان آموزشی، افزایش بازدهی هزینه‌ها در مقایسه با دانشگاه‌های سنتی و مجازی، غنی‌سازی تجربیات دانشجویان در فضای آموزشی، افزایش میزان اثربخشی آموزشی و رضایت یادگیرنده و کیفیت بخشی به آموزش می‌شود (عجم و همکاران، ۱۳۹۲).

یکی از روش‌های یادگیری که امروزه گسترش استفاده از آن به‌عنوان یک ضرورت مطرح، یادگیری ترکیبی است. رویکرد یادگیری ترکیبی هم در زمینه صنعت و هم در زمینه آموزش و پرورش به طور سریعی در حال رشد است و بیشتر مؤسسات آموزشی و سازمان‌ها برای ارائه خدمات بهتر به فراگیران خود از فرایند یاددهی-یادگیری ترکیبی استفاده می‌کنند تعاریف متعددی از یادگیری ترکیبی صورت گرفته است. از جمله این تعاریف می‌توان به ادغام اندیشمندانه یادگیری الکترونیکی و یادگیری چهره به چهره اشاره کرد. یادگیری ترکیبی این امکان را فراهم می‌آورد که با استفاده از تکنولوژی، مرزهای فیزیکی کلاس درس گسترش یافته، دسترسی به محتوا و منابع یادگیری فراهم شود و توانایی مربیان برای دریافت بازخورد از پیشرفت یادگیرندگان بهبود یابد و از این طریق بتوان بهتر به اهداف دوره‌های آموزشی دست یافت. یادگیرندگان می‌توانند به صورت خودآموز آموزش ببینند و حتی بخش‌هایی از برنامه‌های دوره آموزشی را دوباره تکرار کنند (برسین، ۲۰۰۴؛ روزت، داکلیز و فرازی، ۲۰۰۶).

الگوی یادگیری ترکیبی یک برنامه آموزشی رسمی است که در آن بخشی از آموزش از طریق ارائه محتوا به صورت آن لاین بوده و در آن دانش آموز نسبت به زمان، مکان، مسیر و سرعت یادگیری خود کنترل نسبی دارد و بخش دیگر در مکان نظارت شده مدرسه به شیوه سنتی و دور از خانه

انجام می‌گیرد. الگوهای یادگیری ترکیبی شامل روش منعطف می‌باشد که در بخش مقدماتی آن، یادگیری دانش آموز در فرمت آن لاین و با پشتیبانی رودرروی معلم قابل دسترس بوده تا به فراگیری دانش آموز کمک کند یکی از شیوه‌های موثر در یادگیری ترکیبی، اتکا بر فناوری است. درست همان گونه که دو کلاس درس سنتی مشابه هم نیستند، دو کلاس یادگیری ترکیبی نیز به هم مشابهت ندارند. چهار مدل معمولاً استفاده شده آموزش ترکیبی عبارتند از مدل چرخش بین ایستگاه‌ها، مدل چرخش بین کلاس‌ها، مدل کلاس درس معکوس و مدل چرخش فردی. این مدل‌ها در سطح مقدماتی و ثانویه آموزش مورد استفاده قرار گرفته اند در واقع درک دانش‌آموزان از این مدل یادگیری ترکیبی به این گونه است که این نوع یادگیری باعث تنوع فعالیت‌ها، تکنولوژی، یادگیری، تفریح و کمک گرفتن می‌شود. (ترویت، ۲۰۱۶).

امروزه در نتیجه افزایش درجه پیچیدگی‌ها و توسعه روز افزون تخصص‌ها در قرون اخیر روش‌های آموزشی حضوری،

به سبب هزینه بر بودن، زمان بر و تجویزی بودن، کم کردن خلاقیت، تمرکز غلط بر آموزش به جای نتایج کسب و کار و تولید برنامه‌های پیش پا افتاده مورد انتقاد قرار گرفته‌اند (فردانش و کرمی، ۱۳۸۶).

با نگاهی به سیر تحول حوزه‌های آموزش و یادگیری می‌توان گفت که رویکردهای آموزش و یادگیری در طول تاریخ دستخوش تغییرات جدی شده‌اند. باین حال در طول سالیان زیاد و تا نیمه اول قرن بیستم عمده ترین شیوه آموزش و یادگیری، آموزش‌های چهره به چهره و حضوری بود. با صنعتی شدن جوامع و ظهور فناوری‌های آموزشی، آموزش و یادگیری نیز شکل‌های جدیدی به خود گرفت و انواع مختلفی از یادگیری الکترونیکی در آموزش ظهور یافت. از این جهت نیمه دوم قرن بیستم، یادگیری الکترونیکی و انواع آن از مباحث اصلی محافل تربیتی بود. ابزارهای یادگیری الکترونیکی این مزیت را برای افراد فراهم کرده تا بتوانند هم

به صورت فردی و هم به صورت گروهی یاد بگیرند. با فناوری‌های یادگیری الکترونیکی آنها میتوانند هر کاری را در هر زمان و مکان که مناسب باشد انجام دهند، فناوری این امکان را به وجود می‌آورد که بتوان آموزش را در مکانهای مختلف برای افراد فراهم کرد و از دسترسی پیدا کردن همه آنان به مطالب آموزشی اطمینان حاصل کرد و همچنین از هزینه‌های اضافی دوره‌های آموزشی جلوگیری می‌کند (دیروین، فریتاچه و سالاس، ۲۰۰۵).

ناجی (۲۰۰۵) برخی از مهمترین مزایای یادگیری الکترونیکی را شامل موارد زیر میدانند:

– فراهم سازی فرآیند یادگیری خودجوش، انعطاف پذیر و در دسترس

– صرفه جویی در هزینه، زمان و سایر منابع
تمرکز فراگیر بر یادگیری همراه با مشارکت فعالتر وی در فرآیند یادگیری

– مدیریت آسانتر محتوا، مدیریت ساده‌تر داده‌ها و سهولت به روز کردن اطلاعات

– قابلیت پیوند و تلفیق محتوا با سایر منابع یادگیری

– ارزیابی تلفیقی و تسهیلاتی برای برگزاری آزمون

– امکان استفاده از روش‌های اندازه گیری متنوع تر برای سنجش میزان پیشرفت و موفقیت فراگیر در یادگیری

– استفاده از محتوای یادگیری چندرسانه‌ای قوی و تعاملی

با توجه به چنین دلایلی است که توجه به آموزش الکترونیکی اهمیت می‌یابد، زیرا آموزش الکترونیکی با داشتن ویژگی‌هایی همچون افزایش کیفیت یادگیری، سهولت دسترسی به حجم بالایی از اطلاعات و کاهش هزینه‌های آموزشی در حال جایگزین

شدن با شیوه‌های آموزش حضوری است. اما با وجود اهمیت دوره‌های مجازی و الکترونیکی در آموزش به دلیل نقطه ضعف این نوع آموزش‌ها از جمله نبود تعامل انسانی مناسب (لوریارد، ۱۹۹۳)، تأخیر در بازخورد، تعویق در یادگیری غیر همزمان (لیم، ۲۰۰۲) و کمبود انگیزش برای خواندن مواد الکترونیکی آن لاین (لیم و کیم، ۲۰۰۳).

فلسفه و چرایی یادگیری ترکیبی

آلیسون روزت، استاد تکنولوژی آموزشی دانشگاه سن دیگو رویکرد ترکیبی را «نظریه ترکیبی» می‌خواند و بیان می‌کند که «نظریه‌های یادگیری مانند مذاهب نیستند، ما نمی‌توانیم یکی را انتخاب کنیم و از مابقی اجتناب کنیم، هدف، گزینش نظریه مناسب برای شرایط مطلوب است» (کارمن، ۲۰۰۲).

یادگیری انسان فرایندی مادام‌العمر است، این پدیده به دلیل افزایش سرعت تغییر در جامعه، روز به روز اهمیت بیشتری یافته، چرا که لازم است اعضای جامعه همواره یاد بگیرند تا بتوانند عضو جامعه باقی بمانند (بابایی، ۱۳۸۹، به

نقل از جارویس). هریک از صاحب نظران تعلیم و تربیت، یادگیری را به گونه‌ای تعریف کرده‌اند، دریسکول یادگیری را تغییر پایدار در عملکرد یا بالقوه... که باید به عنوان نتیجه یادگیری و تعامل با جهان تلقی شود، تعریف می‌کند. این تعریف بسیاری از ویژگی‌های مشترک رفتار گرای، شناخت گرای و سازه گرای که یادگیری را ایجاد حالت تغییر پایدار (حسی، ذهنی، فیزیولوژیکی مانند مهارت‌ها) می‌دانند، در بر دارد. رفتار گرای، یادگیری را تاحد زیادی ناشناخته می‌داند زیرا نمی‌توان درک کرد که هنگام یادگیری در درون فرد چه می‌گذرد. شناخت گرای، اغلب مدل پردازش اطلاعات رایانه‌ای را انتخاب می‌کند، در نظریه شناختی، دانش به عنوان ساختار ذهنی نمادی در ذهن یادگیرنده نگریسته می‌شود. سازه گرای برای باور است که یادگیرندگان در تلاش برای درک تجارب شان، دانش خلق می‌کنند. انگاره کانونی نظریه‌های یادگیری این است که یادگیری در درون شخص رخ می‌دهد، این نظریه‌ها از تبیین و چگونگی یادگیری در سطح سازمان عاجزند. نظریه‌های

یادگیری با فرایند واقعی یادگیری سرو کار دارند و نه با مقادیر و چیزهایی که یادگرفته شده است. استراتژی‌های رفتار گرایان می‌تواند برای آموختن «چه چیزی»، استراتژی‌های شناخت گرایان می‌تواند برای آموختن «چگونه» و استراتژی‌های سازه گرایان می‌تواند برای آموختن «چرا» مورد استفاده قرار بگیرد. این نظریه‌ها زمانی گسترش یافتند که هنوز موضوع آموزش در ارتباط تنگاتنگ با فناوری قرار نگرفته بودند (بابایی، ۱۳۸۹).

در طی سال‌های اخیر، فناوری شیوه زندگی و ارتباطات ما را دگرگون ساخته است. نیازهای یادگیری و نظریه‌هایی که به شرح مبانی و فرایند آن‌ها می‌پردازند، باید منعکس کننده آنچه در اجتماع رخ می‌دهد باشند، وایل تأکید می‌کند که «یادگیری باید یک روش زندگی باشد» (وایل، ۱۹۹۶). در گذشته چنین بود که پس از تحصیلات، فرد وارد مسیر دیگری می‌شد که اغلب تا آخر عمر طول می‌کشید، رشد آهسته بود. اکنون عمر دانش کوتاه شده و حتی در مقیاس ماه سنجیده می‌شود. عامل اصلی چنین رخدادی تنها کم

شدن نیمه عمر دانش است، بدین معنا که زمان کسب دانش با زمان منسوخ شدن آن به شدت در حال کوتاه شدن است (بابایی به نقل از گونزالس، ۲۰۰۴)

تئوری و پیشینه تحقیق:

پژوهش‌های زیادی در حوزه یادگیری به شیوه ترکیبی صورت گرفته است که نتایج آن‌ها موید تاثیرهای مثبت این شیوه یادگیری بوده است. از جمله این پژوهش‌ها می‌توان به پژوهشی که محمدی و همکاران (۱۳۹۶) تحت عنوان تأثیر آموزش ترکیبی بر موفقیت و رضایت فراگیران نظام آموزش فنی و حرفه ای انجام دادند اشاره کرد نتایج حاکی از آن بود که میزان یادگیری محتوا در دوره ی آموزشی که با رویکرد یادگیری ترکیبی اجرا شده بود به صورت معناداری از یادگیری در گروه سنتی (رودرو) بیشتر بود.

همچنین نتایج پژوهش شلتون و پارلین (۲۰۱۶) تحت عنوان تدریس ریاضی به بچه‌های ناشنوا/ کم شنوا از طریق استفاده از بازی-های موبایلی: بروندهای دیدگاه‌های معلمان و دانش آموزان نشان داد که هم معلمان و هم دانش آموزان، نگرش‌ها و مهارت‌های بهتری از برنامه‌درسی مبتنی بر بازی‌های موبایلی در مقایسه با برنامه‌درسی حضوری داشتند.

مینز و همکاران (۲۰۱۳) اثربخشی یادگیری آنلاین و ترکیبی: یک فرا تحلیل از ادبیات تجربی" در این پژوهش به بررسی اثربخشی یادگیری آنلاین و ترکیبی پرداختند. نتایج این فرا تحلیل نشان داد که به طور میانگین، دانش آموزان در دوره‌هایی با شرایط یادگیری آنلاین، کمی بهتر از آن‌هایی که در آموزش حضوری بوده‌اند، عمل کرده‌اند. بنابراین نتایج فرا تحلیل نشان می‌دهد که یادگیری ترکیبی در مقایسه با آموزش حضوری صرف و یا یادگیری آنلاین از اندازه اثر بالاتری برخوردارند.

(شیخ الاسلامی و همکاران، ۱۳۹۴) مقایسه کارایی دوره یادگیری ترکیبی با دوره‌های یادگیری الکترونیکی و حضوری در درس ریاضی در میان دانش آموزان دختر و پسر نتایج نشان داد که می‌زان یادگیری دانش آموزانی که در دوره‌های ترکیبی درس ریاضی شرکت کرده بودند از دانش آموزانی که در دوره‌های صرفا الکترونیکی و صرفا حضوری در درس ریاضی شرکت کرده بودند بیشتر است.

پرسش این است که:

۱-تجمع یافته‌های پژوهشی چه عواملی را در شکل گیری یادگیری ترکیبی موثر می‌دانند؟

۲-تجمع یافته‌های پژوهش چه کارکردهایی در مورد رویکرد یادگیری ترکیبی مطرح می‌کند؟

روش شناسی:

از آنجایی که هدف تحقیق، واکاوی عوامل و کارکردهای رویکرد یادگیری ترکیبی به روش سنتز پژوهی می‌باشد از روش شناسی فراتحلیل استفاده شد. هدف فراتحلیل، محاسبه اندازه اثر تحقیقات مجزا و برگرداندن آن‌ها به یک

ماتریس مشترک و ترکیب آن‌ها برای دستیابی به میانگین تاثیرات واقعی است. (جمالی و همکاران، ۱۳۹۱) روش پژوهش کیفی و سنتز پژوهی است. سنتز پژوهی که گاهی معادل فراتحلیل کیفی به کار می‌رود، ترکیب مشخصه‌های خاص مجموعه ادبیات تحقیق است. هدف سنتز پژوهی این است که تحقیقات تجربی را به منظور خلق تعمیم‌ها ترکیب کند. تعمیم‌هایی که در آن حد و مرزهای تعمیم نیز مشخص می‌شود. شناسایی پژوهش‌های نظری و تجربی موجود در مورد یادگیری ترکیبی از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۸ می‌لادی و در مورد مطالعات داخلی از سال ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸. سنتز پژوهی به نظریه‌های مربوط مرتبط با هم توجه دارد و تحقیقی را که پوشش می‌دهد به طور منتقدانه تحلیل می‌کند. در این پژوهش محقق با جستجو در میان تحقیقاتی که در ارتباط با عوامل و کارکردهای برنامه یادگیری ترکیبی انجام شده است، به استخراج این موارد از تحقیقات انجام شده پرداخته و در قالب یک جدول و با تحلیل موارد مذکور به تعمیم‌هایی دست می‌زند. جامعه آماری پژوهش شامل تحقیقات انجام

شده در حوزه عوامل و کارکردهای رویکرد یادگیری ترکیبی می‌باشد. در این پژوهش از تحقیقات خارجی و داخلی در این حوزه در جامعه و نمونه آماری استفاده شده است. پایگاه‌های اطلاعاتی شامل مقالاتی است که در این حوزه به نتایجی دست یافته اند از این میان تعداد ۲۸ مقاله به صورت هدفمند انتخاب شد و مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش، مطالعات در باره یادگیری ترکیبی در داخل و خارج کشور برحسب اهمیت، ارتباط موضوعی و دسترسی نگارنده به

محتوای آن‌ها، تا جایی که داده‌ها به مرحله اشباع رسید مورد استناد قرار گرفتند. بررسی پیشینه‌ها و یافته‌های پژوهش نشان داد که هر یک از پژوهش‌های انجام گرفته به جمع بندی رسیده و هر یک از این

شاخص‌ها شمولیت کافی را دارا نمی باشند به این معنی که تنها بعدی خاص را مدنظر قرار داده و همه ابعاد در آن مقایسه دیده نمی شود.

پرسش اول: تجمیع یافته‌های پژوهشی چه عواملی را در شکل گیری یادگیری ترکیبی موثر می‌دانند؟

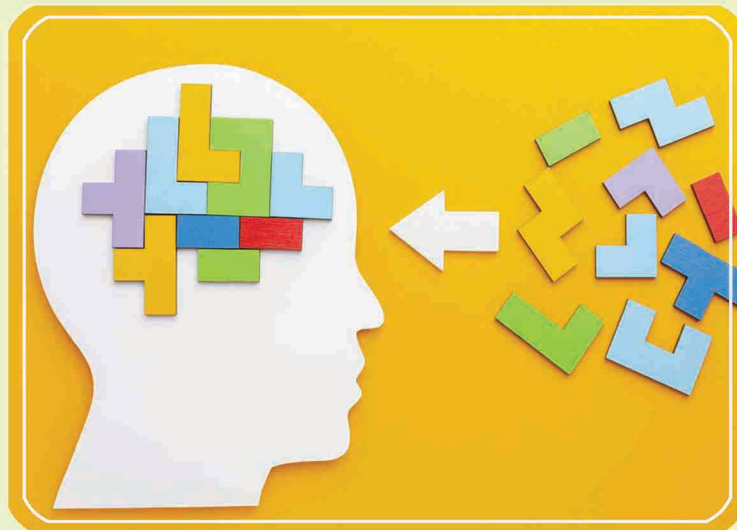
بر اساس مندرجات جدول شماره ۶ عوامل موثر بر رویکرد یادگیری ترکیبی در سه طبقه زمینه، درونداد و فرایند که خرده مولفه‌های یادگیرنده، محیط آموزشی، شرایط اجتماعی، تجهیزات، فرهنگ‌ها، هدف، محتوا و یاددهی یادگیری را مورد بررسی قرار داده است.

پاسخ به پرسش دوم: تجمیع یافته‌های پژوهش چه کارکردهایی برای رویکرد یادگیری ترکیبی مطرح می‌کند؟

بر اساس مندرجات جدول شماره ۸ کارکردهای رویکرد یادگیری ترکیبی در سه طبقه زمینه، برون داد و فرایند که خرده مولفه‌های یادگیرنده، محیط آموزشی، فرهنگ‌ها، یادگیرنده، تجهیزات هدف، محتوا و یاددهی یادگیری را مورد بررسی قرار داده است.

بحث و نتیجه‌گیری:

پژوهش حاضر به منظور بررسی عوامل و کارکردهای یادگیری ترکیبی به روش سنتز پژوهی انجام گرفته است هدف این پژوهش، ارائه فراترکیبی از مؤلفه‌ها یادگیری ترکیبی بر اساس چارچوب نظری و مطالعات صورت گرفته در پیشینه پژوهشی بوده است. در این مطالعه فراترکیبی به ابزارها، نتایج و یافته‌های ۲۶ مقاله، یا پژوهش‌های مرتبط همراه با شواهد و داده‌های مورد نیاز و مرتبط مراجعه شد و خروجی حاصل از فراترکیب یافته‌های مقاله در قالب یک الگوی مفهومی ادغام و ارائه گردید. در طبقه بندی نتایج ارائه شده در الگوی نظری مستخرج از فراترکیب اخیر، چهار بعدی یادگیری ترکیبی شامل زمینه، برون داد، درونداد و فرایند و با

رویکردی نظام مند مورد شناسایی و ترکیب قرار گرفته است. در این تحقیق، با بهره گیری از یک مطالعه نظام مند مولفه‌های موثر بر عوامل و کارکردهای یادگیری ترکیبی مورد شناسایی قرار گرفته شده است. در این تحقیق ۲۲ مفهوم در رابطه با عوامل شکل گیری آموزش به روش یادگیری ترکیبی در ۴ بخش زمینه برن داد درونداد و فرایند مورد توجه قرار گرفته و در مرحله بعد این مفاهیم تبدیل به ۱۲ عامل مشترک شدند که درواقع شاخص‌های اصلی الگو می‌باشند. در ترکیب‌های انجام شده برای رسیدن به الگو باید به سوالات پژوهش پاسخ داد:

سؤال اول پژوهش به عوامل موثر در تشکیل یادگیری ترکیبی پرداخته است که این عوامل عبارتند از: یادگیری، یاددهی-یادگیری، فناوری اطلاعات، یادگیرنده، محیط آموزشی، شرایط جامعه، تجهیزات، محیط اجتماعی، فرهنگ‌ها، جنسیت، ارزشیابی، محتوای آموزشی، روش‌های تدریس می‌باشد. تأثیر مثبت رویکرد آموزش ترکیبی بر یادگیری، تأثیر مثبت شیوه آموزش و اثر بخشی

رویکرد یادگیری ترکیبی در مقایسه با آموزش رودروعلت اثربخشی این رویکرد در یادگیری کارآموزان مبتنی بر این امر است که در این رویکرد با بهره گیری از شیوه‌های مختلف آموزش، برخط، نرم افزاری و همچنین یادگیرندگان با سلاقی مختلف را در نظر می‌گیرد. تنوع آموزش منجر به این میشود که عملکرد یادگیرندگان در دوره‌های آموزش ترکیبی نسبت به دوره‌های دیگر مثل آموزش رودرو افزایش قابل توجهی داشته باشد. از این جهت هر فرد باتوجه به سبک یادگیری و علاقه مندی خود به شیوه خاص یاد خواهد گرفت. علاوه بر این رویکرد آموزش ترکیبی به خصوص که بخش الکترونیکی آن از طریق استفاده از کامپیوتر می‌باشد بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. بر این اساس فضای رسمی آموزش تا حدودی نادیده گرفته و یادگیرندگان در هر فضا و زمانی میتوانند مطالب درسی را دنبال کنند. در نتیجه در چنین فضای آموزشی بدیعی است که یادگیرندگان رضایت خود را نسبت به دوره‌های دیگر که یادگیری تنها در کلاس درس اتفاق میافتد بیشتر نشان می‌دهند. بنا براین عواملی که ذکر شد می‌توانست علت گرایش فراگیران به این شیوه آموزشی باشد و در این فرایند تجهیزات مناسبی برای یادگیری وجود دارد که دانش آموزان جذب این روش می‌شوند. سوال دوم به کارکردهای یادگیری ترکیبی می‌پردازد. وزارت آموزش و پرورش باید از رویکرد و نگرش یادگیری ترکیبی در تدوین استراتژی‌های خود استفاده نمایند تا بتوانند محتوای آموزشی مناسب و صحیح را در چارچوبی بهینه برای افراد شایسته و در زمان مناسب به کارگیرند. یادگیری ترکیبی شامل اجزاء چندگانه مواد آموزشی است که به منظور تکمیل،

ارتقاء و به کارگیری رفتارهای یاد گرفته شده در اعضا به کار می‌رود لازم است که فواید آموزش الکترونیکی و یادگیری ترکیبی را در نظر بگیرند. بنابراین توسعه برنامه یادگیری الکترونیکی به عنوان یک روش مکمل برای بهبود یک روش جامع در میان دانش آموزان ضروری می‌باشد.

تیم و تنظیم: پروش زارعی: دکترای تخصصی

برنامه‌ریزی درسی

معمومه رئیس: کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی

ادامه دارد...

آیین زندگی - شماره ۵۸
تابستان ۱۴۰۴

وقتی نه گفتن کودک معنای دیگری دارد!

رویکردهای روان‌شناختی در شناسایی و مدیریت لجبازی کودکان پیش دبستانی

مقدمه

رفتارهای مقابله‌جویانه، به‌ویژه لجبازی، از شایع‌ترین چالش‌های رفتاری در دوران کودکی به شمار می‌روند و بیش‌تر در سنین خردسالی و پیش‌دبستانی بروز می‌یابند. اگرچه این رفتارها در چارچوب رشد طبیعی روانی - اجتماعی کودک قابل درک هستند، اما در صورتی که از حدود هنجاری فراتر روند یا به شکل پایدار ادامه یابند، ممکن است زمینه‌ساز اختلالات رفتاری و آسیب به روابط بین‌فردی کودک شوند. شناسایی عوامل روان‌شناختی زمینه‌ساز لجبازی و به‌کارگیری مداخلات مبتنی بر شواهد علمی، نقش کلیدی در حمایت از رشد سالم هیجانی و اجتماعی کودک ایفا می‌کند.

مفهوم شناسایی لجبازی در روان‌شناسی رشد

در ادبیات روان‌شناسی کودک، لجبازی به‌عنوان نوعی

طبیعی رشد است و کودک به‌طور فطری برای دستیابی به خودمختاری تلاش می‌کند. سبک‌های فرزندپروری: الگوهای تربیتی سخت‌گیرانه، متناقض یا بی‌ثبات می‌توانند به‌عنوان عوامل تسریع‌کننده تضادهای قدرت و تشدید رفتارهای مقاومتی در کودک عمل کنند. این سبک‌های تربیتی باعث ایجاد نارضایتی و سردرگمی در کودک شده و ممکن است به رفتارهای لجبازانه منجر شوند.

نیاز به جلب توجه: برخی کودکان، به‌ویژه در محیط‌هایی که محرومیت عاطفی یا رقابت شدید بین خواهر و برادر وجود دارد، از رفتارهای لجبازانه به‌عنوان راهبردی برای جلب توجه بهره می‌گیرند. در چنین شرایطی، کودک ممکن است برای جلب توجه والدین یا دیگران، به‌روز رفتارهای چالش‌برانگیز

روی بیاورد

اختلالات روان‌شناختی هم‌پن: لجبازی مزمن ممکن است یکی از شاخص‌های اولیه اختلال نافرمانی مقابله‌ای (ODD)، اختلال بیش‌فعالی - نقص توجه (ADHD) یا اضطراب جدایی باشد. این اختلالات می‌توانند به‌طور مستقیم بر رفتار کودک تأثیر بگذارند و موجب بروز الگوهای مقاومتی و لجبازانه شوند.

پیامدهای روان‌شناختی و تربیتی لجبازی مزمن در کودکان

در صورت عدم مداخله به‌موقع، هدفمند و مبتنی بر اصول روان‌شناختی، رفتارهای لجبازانه در کودکان ممکن است به پیامدهای منفی گسترده‌ای در حوزه‌های هیجانی، رفتاری و اجتماعی منجر شوند. از جمله مهم‌ترین پیامدهای روان‌شناختی این الگوی رفتاری می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

رفتار مقاومتی - مقابله‌ای تعریف می‌شود که معمولاً در واکنش به فشارهای محیطی، نادیده‌گرفته‌شدن نیازها یا احساس تهدید نسبت به خودمختاری کودک بروز می‌کند. این رفتار ممکن است نمایانگر تلاش کودک برای کسب کنترل و استقلال یا پاسخی به اضطراب‌های درونی باشد. از منظر روان‌پوشی، لجبازی در برخی موارد به‌عنوان بازتابی از مکانیسم‌های دفاعی کودک در برابر احساس ناتوانی یا تجربه ناکامی تفسیر می‌شود.

عوامل مؤثر در بروز لجبازی در کودکان

لجبازی به‌عنوان پدیده‌ای چندعاملی، تحت تأثیر ترکیب پیچیده‌ای از متغیرهای درون‌فردی، بین‌فردی و محیطی شکل می‌گیرد. مهم‌ترین عوامل مؤثر در بروز این رفتار عبارت‌اند از:

مرحله تحول روانی - اجتماعی: طبق نظریه اریکسون، کودکان در سنین ۲ تا ۴ سالگی وارد مرحله «خودمختاری در برابر شرم و تردید» می‌شوند. در این مرحله، تلاش برای کنترل محیط و آزمون حدود استقلال بخشی از فرآیند

تعارض‌های مزمن والد - کودک: تداوم لجبازی بدون اصلاح رفتاری مؤثر می‌تواند موجب شکل‌گیری روابط قدرت‌محور، افزایش درگیری‌های لفظی و هیجانی، و کاهش کیفیت تعاملات عاطفی بین والدین و کودک گردد. آسیب به عزت نفس و خودپنداره کودک: کودکانی که دائماً وارد تعاملات منفی با اطرافیان می‌شوند، در معرض احساس ناکامی، طرد یا بی‌ارزشی قرار گرفته و ممکن است در بلندمدت دچار کاهش اعتماد به نفس و خودکارآمدی شوند.

افزایش پرخاشگری و رفتارهای ناسازگارانه: لجبازی مزمن اغلب با بروز هیجانات منفی مانند خشم، اضطراب یا احساس بی‌عدالتی همراه است که در صورت عدم مدیریت صحیح، می‌تواند به رفتارهای پرخاشگرانه تبدیل گردد.

ناتوانی در تنظیم هیجانی: کودکانی که فرصت تجربه و تمرین راهبردهای مقابله‌ای سالم را دریافت نمی‌کنند، در مهار و مدیریت هیجانات خود دچار ضعف شده و واکنش‌های شدید و ناپایدار از خود نشان می‌دهند.

از منظر تحلیل رفتارگرایی، یکی از علل پایداری رفتارهای لجبازانه، تقویت ناخواسته توسط والدین است؛ به‌گونه‌ای که والدین ممکن است به صورت ناخودآگاه با

تسلیم شدن در برابر خواسته‌های کودک یا واکنش‌های هیجانی شدید، به تقویت چرخه مقاومت و تثبیت رفتار ناسازگارانه کمک کنند. این فرآیند در ادبیات روان‌شناسی به‌عنوان «تقویت منفی در تعاملات والد - کودک» شناخته می‌شود.

رویکردهای روان‌شناختی مبتنی بر شواهد در مدیریت لجبازی کودکان

مدیریت رفتارهای لجبازانه در کودکان نیازمند بهره‌گیری از رویکردهای علمی و مبتنی بر شواهد است که بر اصول یادگیری، ارتباط اثربخش و تنظیم هیجانی استوار باشند. در ادامه، مهم‌ترین راهکارهای روان‌شناختی مورد تأکید در ادبیات بالینی معرفی می‌شود:

گوش‌دادن فعال و بازتاب همدلانه احساسات: والدین با تمرکز بر شنیدن واقعی، بدون قضاوت و مداخله زودهنگام، می‌توانند احساسات کودک را شناسایی و بازتاب دهند. این فرآیند، منجر به کاهش تقابل و ایجاد پیوند هیجانی ایمن می‌شود.

با بهره‌گیری از راهبردهای علمی و همدلانه، زمینه‌ساز تعاملات مثبت، کاهش تعارض‌ها و تقویت سلامت روان کودک شوند.

منابع

برک، لورا. (۲۰۲۰). روان‌شناسی رشد: دوران کودکی و نوجوانی

ترجمه: یحیی سیدمحمدی، انتشارات ارسباران

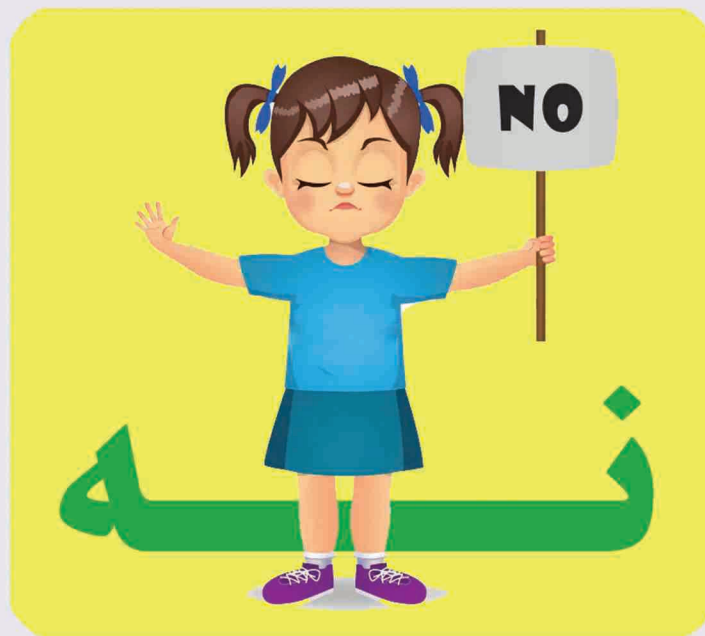
یکی از جامع‌ترین منابع در زمینه رشد روانی-اجتماعی کودک، نظریه اریکسون، لجبازی و تعامل والد-کودک سیگل، دانیل و برایسون، تینا. (۲۰۱۲). مغز کودک شما: ۱۲ راهکار انضباطی برای تربیت فرزندان سالم و خوشحال ترجمه: فرناز فرود، نشر با فرزندان

رفتارهای لجبازانه می‌شود. والدین باید تلاش کنند به‌جای واکنش هیجانی، از راهبردهای آرام‌ساز بهره‌گیرند. ایجاد فرصت برای ارتباط عاطفی بی‌قید و شرط: اختصاص زمان‌های مشخص برای ارتباط عمیق، عاطفی و غیرمشروط با کودک، موجب تقویت پیوند دلبستگی ایمن و کاهش نیاز کودک به جلب توجه از طریق رفتارهای منفی می‌شود.

بهره‌گیری از پیامدهای طبیعی و منطقی به‌جای تنبیه: اعمال پیامدهایی که مستقیماً با رفتار ناپسند در ارتباط باشند، به کودک در درک نتایج طبیعی و مسئولیت‌پذیری کمک می‌کند؛ بدون اینکه آسیب روانی ناشی از تنبیه را ایجاد نماید. ثبات در واکنش‌ها و پیام‌های تربیتی: واکنش‌های پایدار،

مرزبندی روشن همراه با قاطعیت حمایتی: تعیین حدود رفتاری مشخص و پایدار، بدون استفاده از تنبیه، به کودک کمک می‌کند تا در فضای پیش‌بینی‌پذیر رشد یابد و احساس امنیت روانی و مسئولیت‌پذیری را تجربه کند. فراهم‌سازی انتخاب‌های محدود اما معنادار: دادن حق انتخاب در چارچوب‌های تعیین‌شده، به کودک امکان می‌دهد تا استقلال خود را بدون ورود به جدال قدرت، تجربه کرده و مهارت تصمیم‌گیری را بیاموزد.

تقویت افتراقی رفتارهای مطلوب: تمرکز بر پاداش‌دهی هدفمند به رفتارهای سازگار و نادیده گرفتن یا کاهش تدریجی توجه به رفتارهای ناسازگار، یکی از مؤثرترین اصول اصلاح رفتار در نظریه‌های یادگیری است.

رویکردهای عملی و علمی مبتنی بر نوروساینس برای رفتارهای مقابله‌ای کودکان کرین، ویلیام. (۲۰۱۹). نظریه‌های رشد. ترجمه: خوی نژاد و همکاران، انتشارات رشد. منبعی کلاسیک برای بررسی نظریه‌های اریکسون، فروید، پیاژه و دیگر نظریه‌پردازان رشد. کاپلان و سادوک. (۲۰۱۸). خلاصه روان‌پزشکی کودک و نوجوان.

ترجمه: فرزین رضاعی و همکاران، انتشارات ارجمند. برای اطلاعات مربوط به ADHD, ODD، اضطراب جدایی و مداخلات روان‌شناختی، بارکلی،

قابل پیش‌بینی و همسو بین والدین، محیطی امن و منسجم برای کودک فراهم می‌آورد و مانع از سردرگمی او نسبت به قواعد می‌شود.

ارجاع به متخصص در صورت تداوم یا شدت رفتارها: چنانچه رفتارهای لجبازانه مزمن شوند یا با سایر نشانه‌های اختلال روانی همراه باشند، مراجعه به روان‌شناس کودک جهت ارزیابی تخصصی و مداخله بالینی ضروری است.

نتیجه‌گیری

لجبازی، به‌عنوان بخشی طبیعی از فرآیند رشد هیجانی و شناختی کودک، در صورتی که در چارچوب‌های طبیعی تحول رخ دهد، نشانگر تلاش کودک برای کسب استقلال و ابراز خودمختاری است. با این حال، در مواجهه با شیوه‌های تربیتی ناهماهنگ، تنبیهی یا ناپایدار، این رفتار می‌تواند به الگوی ناسازگارانه و زمینه‌ساز مشکلات هیجانی و رفتاری در آینده تبدیل شود.

رویکردهای مبتنی بر روان‌شناسی رشد، اصول یادگیری و تنظیم هیجانی، به والدین و مراقبان این امکان را می‌دهند که ضمن درک علت رفتارهای مقاومتی،

الگوسازی رفتاری از سوی والدین: کودکان به صورت طبیعی از والدین خود الگو می‌گیرند. رفتارهای هیجانی و نحوه حل تعارض توسط والدین، به طور مستقیم در شکل‌گیری سبک رفتاری کودک نقش دارد. مداخلات تخصصی در موارد پیچیده: در مواردی که لجبازی با اختلالاتی همچون نافرمانی مقابله‌ای (ODD)، اختلال اضطراب جدایی یا بیش‌فعالی همراه است، ارجاع به روان‌شناس کودک برای مداخله‌هایی نظیر بازی‌درمانی، رفتاردرمانی یا روان‌درمانی فردی ضروری است.

راهنمایی‌های مبتنی بر شواهد برای والدین و مراقبان در مواجهه با لجبازی کودکان

در برخورد با رفتارهای لجبازانه، بهره‌گیری از راهکارهای علمی و مبتنی بر روان‌شناسی تربیتی، می‌تواند به شکل‌گیری تعاملات مثبت و کاهش رفتارهای ناسازگار در کودکان منجر شود. مهم‌ترین توصیه‌های کاربردی عبارت‌اند از:

پرهیز از درگیری قدرت با کودک: وارد شدن به جدل‌های قدرت محور با کودک، اغلب موجب تشدید مقاومت و تثبیت

تیم و تنظیم: ماجده شبانیان

دانشجوی کارشناسی حرفه‌ای تربیت مربی پیش از دبستان

آیین زمینی - شماره ۵۸
تابستان ۱۴۰۴

مرکز آموزش علمی کاربردی شرکت تعاونی پیشگازان آیین زندگی
بلوار اشرفی اصفهانی، نرسیده به پل همت، خیابان قموشی (پارک) شهرک همای جنوبی
تلفن: ۰۲۱-۴۴۳۴۱۳۳۱